

Szkoła Podstawowa nr 5 w Pyskowicach

Tworzymy rymowanki logopedyczne

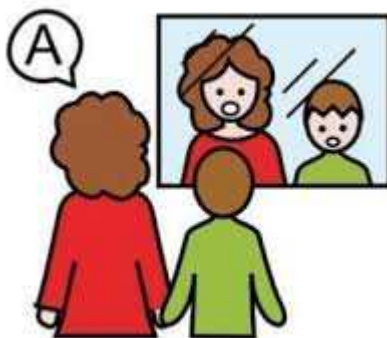
Program autorski

Beata Mandrela-Kazanców

Spis treści

Wstęp

- I. Założenia programu
- II. Cele programu
- III. Metody realizacji programu
- IV. Zasady stosowane w trakcie realizacji programu
- V. Rola wierszyków i rymowanek w rozwoju dziecka
- VI. Przykładowe konspekty
- VII. Ewaluacja
- VIII. Literatura

Wstęp

Mowa odgrywa bardzo ważną rolę w życiu człowieka. Warunkuje jego rozwój poznawczy, emocjonalny i społeczny, przede wszystkim jednak umożliwia komunikację.

Mowa to kompetencje językowe i komunikacyjne oraz proces ich realizacji. Obie te kompetencje kształtowane są w sprzyjających warunkach społecznych, a ich niedostatek skutkuje nie tylko problemami w komunikowaniu się, ale także nieprawidłowym funkcjonowaniem dziecka w grupie rówieśniczej i trudnościami w nauce szkolnej.

Do jednego z głównych zadań szkoły należy kształtowanie kompetencji komunikacyjnych i językowych uczniów oraz wyposażenie ich w wiadomości i umiejętności, które umożliwią im prawidłowe komunikowanie się. Z moich obserwacji wynika, iż w ostatnich latach zwiększyła się liczba dzieci, u których diagnozuje się zaburzenia mowy. Dlatego też bardzo ważne jest jak najwcześniejsze objęcie uczniów z trudnościami logopedycznymi odpowiednią terapią, która umożliwi im osiągnięcie pełnego rozwoju.

Głównym celem terapii logopedycznej jest usprawnienie funkcji komunikacyjnej poprzez stopniowe korygowanie zakłóceń występujących podczas porozumiewania się. Bardzo ważne jest tutaj stosowanie odpowiednich metod pracy, które logopeda dobiera w zależności od typu zaburzenia mowy oraz możliwości psychofizycznych i potrzeb danego dziecka.

Jedną z metod najczęściej stosowanych w terapii logopedycznej dzieci jest zabawa oraz wykorzystanie wierszyków i rymowanek do utrwalania prawidłowej wymowy głosek. Metoda ta została wykorzystana w programie *Tworzymy rymowanki logopedyczne*, którego szczegóły przedstawione zostały w następnych rozdziałach.

Założenia programu

Program *Tworzymy rymowanki logopedyczne* przeznaczony jest dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 5 w Pyskowicach, objętych terapią logopedyczną. Nastawiony jest na wspieranie uczniów z zaburzeniami mowy i zakłada umożliwienie im jak najpełniejszego rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego.

Program ten opracowano zgodnie z zasadami określonymi w Rozporządzeniu MEN w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

W programie uwzględniono treści, zasady, metody, formy pracy właściwe dla terapii logopedycznej i dostosowane do indywidualnych potrzeb oraz możliwości psychofizycznych dziecka. Program realizowany będzie w trakcie zajęć logopedycznych indywidualnych oraz grupowych (liczących 2-4 uczniów). W przypadku dzieci u których występują zaburzenia mowy, bardzo pomocne w osiągnięciu założonych celów jest stosowanie zabawy (gry logopedyczne, programy komputerowe,) oraz wykorzystanie wierszyków i rymowanek logopedycznych w celu utrwalenia prawidłowej wymowy.

Podczas zajęć logopedycznych tworzone będą następujące rymowanki:

- Rymowanki utrwalające prawidłową wymowę głoski *sz*
- Rymowanki utrwalające prawidłową wymowę głoski *ż*,
- Rymowanki utrwalające prawidłową wymowę głoski *cz*,
- Rymowanki utrwalające prawidłową wymowę głoski *dź*
- Rymowanki utrwalające prawidłową wymowę głoski *r*.

W trakcie zajęć uczniowie wykonywać będą również ćwiczenia usprawniające motorykę artykulacyjną, prawidłowy oddech, prawidłową wymowę głosek. Ćwiczenia te są punktem wyjścia do realizacji tego programu, którego celem jest utrwalenie prawidłowej wymowy poszczególnych głosek.

Cele programu

Każdy proces terapeutyczny wymaga sprecyzowania celów głównych oraz szczegółowych, dzięki którym wszelkie działania są ukierunkowane i sprzyjają osiągnięciu zamierzonych efektów.

Cel główny ma charakter długoterminowy i powinien dostarczać odpowiedzi na pytanie, jaki jest oczekiwany efekt końcowy realizacji programu. Jego osiągnięcie nie jest możliwe poprzez realizację pojedynczego działania/przedsięwzięcia, a jedynie je przybliżyć. Powinien być odpowiedni do zidentyfikowanego problemu, tzn. dotyczyć modyfikacji lub zmiany sytuacji niepożądaną na pożądaną, utrzymania sytuacji aktualnej ocenianej jako pozytywna albo dalszego jej ulepszenia.

Cel szczegółowy zaś, dotyczy modyfikacji lub zmiany wybranych aspektów problemu lub zjawisk/stanów, co przyczynia się do osiągnięcia celu głównego. Cele szczegółowe powinny wskazywać sposoby osiągnięcia celu głównego, odpowiadać na pytanie jakie są zamierzone efekty bezpośrednie.

Poniżej przedstawiam cele niniejszego programu.

Cele główne programu:

- wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia,
- budowanie kompetencji językowej i komunikacyjnej

Cele szczegółowe:

- nawiązanie kontaktu emocjonalnego z dzieckiem, umożliwienie mu jak najpełniejszego rozwoju,
- kształtowanie prawidłowej mowy poprzez korygowanie zaburzeń w zakresie strony fonetycznej, leksykalnej, gramatycznej,
- doskonalenie wymowy już ukształtowanej,
- rozwijanie i uwrażliwianie percepcji słuchowej i słuchu fonemowego,
- wdrażanie dzieci do obcowania z literaturą i sztuką oraz kształtowanie twórczej aktywności słownej
- kształtowanie kreatywności,
- wzbogacanie słownictwa,
- wzmacnianie wiary we własne możliwości i kształtowanie pozytywnej samooceny.

Metody realizacji programu

W terapii logopedycznej rzadko stosuje się tylko jeden rodzaj metod. Wynika to głównie z konieczności realizowania zasady kompleksowych oddziaływań. W realizacji niniejszego programu wykorzystane zostaną typowe metody stosowane w logopedii, a ich wybór uwarunkowany będzie rodzajem występującego zaburzenia, oraz dostosowany zostanie do wieku, potrzeb i możliwości rozwojowych dzieci oraz formy prowadzonych zajęć – indywidualnej lub grupowej.

Należą do nich:

- a) **metoda słuchowo – wzrokowa** – polega na powtarzaniu dźwięków izolowanych, logopeda wymawia w sposób przedłużony dźwięk, a dziecko naśladuje,
- b) **metoda wzrokowa** – polega na zademonstrowaniu przez nauczyciela, przed lustrem, właściwego układu narządu mowy i odtwarzanie go przez ucznia pod kontrolą wzroku,
- c) **metoda słuchowa** – polega na odróżnieniu dźwięków prawidłowo artykułowanych od dźwięków artykułowanych niepoprawnie,
- d) **metoda mechaniczna** – polega na ustawieniu narządów mowy wtedy, gdy dziecko nie potrafi osiągnąć danego układu narządów mowy dla uzyskania prawidłowego brzmienia,
- e) **metoda uwrażliwiania miejsc artykulacyjnych** – polega na dotykaniu szpatułką miejsca artykulacji, co ułatwia dziecku wyszukanie właściwego punktu w jamie ustnej,
- f) **metoda usprawniania narządów mowy** – polega na ćwiczeniu narządów mowy, głównie języka i warg,
- g) **metoda czuciowa** – polega na wykorzystaniu wrażeń dotykowych i czucia skórnej dłoni lub palców przy wywołaniu głosek,
- h) **metoda wyjaśniania** – polega na wyjaśnieniu położenia narządów mowy podczas artykulacji danej głoski, są to wskazówki jak ułożyć język, wargi itp.
- i) **metoda przekształceń artykulacyjnych** – opiera się na głoskach poprawnie przez dziecko artykułowanych i uzyskanie z nich innych głosek, zbliżonych pod względem artykulacyjnym,
- j) **metoda naturalna** – polega na naśladowaniu ‘naturalnych szmerów, które prowadzą do właściwej artykulacji,
- k) **metoda usprawniająca wymowę** – polega na ćwiczeniu uzyskanej głoski w nagłosie, śródgłosie i wygłosie wyrazów, stosując odpowiedni materiał językowy.

Jedną z ważniejszych metod pracy z dzieckiem, która zostanie wykorzystana przy realizacji tego programu jest **zabawa**, która odgrywa kluczową rolę w rozwoju każdego dziecka. Jest ona podstawową formą aktywności dziecka, umożliwia mu poznawanie świata, rozwijanie się oraz nabywanie

rozmaitych umiejętności. W terapii logopedycznej zabawa jest istotnym narzędziem, które umiejętnie wykorzystywane może przynieść ogromne korzyści. Główne zalety wykorzystania tego narzędzia to: zmniejszenie stresu u dziecka, stymulowanie i motywowanie go do mówienia. Zabawa ma również wpływ na rozwój zainteresowań, wzbogaca słownictwo czynne i bierne, wpływa na rozwój wszystkich zmysłów, pomaga rozwijać zdolności manualne, oraz kontakty społeczne,

Warunkiem koniecznym do realizacji niniejszego programu jest odpowiednie przygotowanie uczniów w trakcie zajęć logopedycznych, podczas których wykorzystane zostaną następujące ćwiczenia:

1. Ćwiczenia przygotowujące narządy artykulacyjne do wywoływania nieprawidłowo realizowanych głosek:

- a) ćwiczenia oddechowe: (wydłużenie fazy wydechowej, nabycie umiejętności różnicowania fazy wydechowej i wdechowej, wyrobienie nawyku oddychania nosem, synchronizacja rytmu oddychania i struktury wypowiedzi),
- b) ćwiczenia narządów artykulacyjnych: języka, warg, podniebienia miękkiego, żuchwy (wypracowanie zręcznych i celowych ruchów poszczególnych narządów artykulacyjnych, podniesienie ich sprawności).

2. Ćwiczenia właściwe z zakresu korekcji wad wymowy.

- a) wywołanie głoski w izolacji,
- b) utrwalenie prawidłowej wymowy poszczególnych głosek w sylabach, wyrazach (nagłos, śródgłos, wygłos), zdaniach,
- c) ćw. utrwalające prawidłową wymowę głoskę w wierszykach, wyliczankach, powiedzeniach, tekstach, mowie potocznej.

3. Ćwiczenia słuchowe, usprawniające funkcje analizatora słuchowego:

- a) wyrabianie wrażliwości słuchowej,
- b) nabywanie umiejętności rozpoznawania i naśladowania dźwięków,
- c) nabywanie umiejętności różnicowania prawidłowo i nieprawidłowo realizowanych głosek.

4. Ćwiczenia wspomagające terapię logopedyczną.

- a) ćw. stymulujące rozwój słuchu fonemowego,
- b) ćw. stymulujące ogólny rozwój dziecka (rozwijanie słownictwa czynnego, biernego, koordynacji wzrokowo- słuchowo- ruchowej, pamięci, myślenia, spostrzegawczości, orientacji przestrzennej),
- c) kształtowanie twórczej aktywności słownej dziecka poprzez tworzenie swobodnych tekstów, rymowanek,
- d) wyrabianie u dzieci umiejętności posługiwania się poprawną polszczyzną,
- e) kształcenie umiejętności skupienia uwagi i współpracy z osobą ćwiczącą

Zasady stosowane w trakcie realizacji programu

Zasadami terapii logopedycznej określa się najogólniejsze reguły, którymi logopeda powinien kierować się i których powinien przestrzegać przy planowaniu oraz prowadzeniu terapii logopedycznej. Wywodzą się one z metodyki terapii pedagogicznej i psychologicznej.

W trakcie realizowania tego programu stosowane będą typowe zasady terapii logopedycznej:

- **Zasada wczesnego rozpoczynania terapii** zakłada, że wczesna interwencja skraca czas terapii i zwiększa efektywność.
- **Zasada indywidualizacji** zakłada indywidualne podejście do każdego ucznia. Można ją rozpatrywać w następujących aspektach:
  - program terapii powinien być opracowany do konkretnego ucznia i pod kątem jego osobistego problemu oraz rodzaju zaburzenia,
  - środki, metody i pomoce powinny być dostosowane do możliwości psychofizycznych ucznia,
  - ćwiczenia należy prowadzić indywidualnie, chociaż czasami wskazane jest prowadzenie terapii grupowej (np. zajęcia relaksacyjne, logorytmika, ćwiczenia oddechowe, słuchowe, itp.).
- **Zasada wykorzystania w procesie terapii wszelkich możliwości ucznia** zakłada, że należy angażować maksymalną liczbę zmysłów i wykorzystywać posiadane przez ucznia umiejętności.
- **Zasada kompleksowego oddziaływania** zakłada, że istnieje potrzeba prowadzenia równolegle do terapii logopedycznej również terapii zaburzeń emocjonalnych i zachowania oraz terapii pedagogicznej, ponieważ z zaburzeniami mowy często współwystępują inne zaburzenia (emocjonalne, zachowania, osobowości, rozwoju umysłowego, funkcji percepcyjno - motorycznych, laterelizacji).
- **Zasada aktywnego i świadomego udziału** zakłada, że uczeń musi czuć potrzebę ćwiczeń i rozumieć konieczność udziału w zajęciach. Wskazane jest zatem pobudzanie jego zainteresowania terapią, podnoszenie poziomu motywacji, stosowanie jak najczęściej wzmocnień pozytywnych (nagrody i pochwały).
- **Zasada współpracy z najbliższym otoczeniem** zakłada, że uczeń i jego najbliższe otoczenie mają prawo do rzetelnej informacji na temat rodzaju, stopnia i przyczyn zdiagnozowanych zaburzeń oraz omówienia programu i sposobu terapii, czasu jej trwania, przewidywanych efektów.
- **Zasada systematyczności** zakłada rytmiczność i systematyczność ćwiczeń według

z góry określonych schematów, zgodnych z metodyką pracy logopedycznej. Zawierają one pewne następujące po sobie etapy, których kolejność należy bezwzględnie przestrzegać. Przejście do kolejnego etapu uwarunkowane jest utrwaleniem poprzedniego.

- **Zasada stopniowania trudności** zakłada, że terapię zawsze należy rozpoczynać od ćwiczeń najłatwiejszych dla danego ucznia przechodząc kolejno do coraz trudniejszych, mniej znanych i nowych.

Kierując się zasadami terapii logopedycznej należy pamiętać o tym, że:

1. Nie poprawiamy publicznie dziecka z wadą wymowy, gdyż zwracanie uwagi prowadzi do pogłębienia wady i niekorzystnych zmian emocjonalnych i psychicznych.
2. Udział dziecka w zajęciach ma charakter dobrowolny.
3. Dziecko pracuje według programu ułożonego przez logopedę.
4. Zajęcia logopedyczne prowadzone są w małych grupach, w atmosferze spokoju, pogody, akceptacji, wspólnej zabawy.
5. Chwalimy dziecko za każdą próbę (nawet nieudaną) poprawy wadliwej wymowy; dziecko nie może zniechęcić się brakiem sukcesu.
6. Tempo pracy dostosowane jest do możliwości dziecka.
7. Istotną stroną pracy z dzieckiem jest systematyczność i rytmiczność - dłuższe przerwy w pracy powodują cofnięcie się nabytych umiejętności.
8. Każde dziecko objęte terapią posiada zeszyt, do którego wpisywane są instrukcje do ćwiczeń wprowadzanych na zajęciach, treść ćwiczeń oraz polecenia do wykonania w domu.
9. Zajęć logopedycznych nie prowadzi się w okresach niedyspozycji dziecka.
10. Skuteczność terapii logopedycznej zależy od wielu czynników:
  - postawy dziecka,
  - postawy opiekuna,
  - pomocy najbliższego otoczenia,
  - kontaktu z logopedą.

Rola wierszyków i rymowanek w rozwoju dziecka

Wierszyki i rymowanki mają ogromne znaczenie dla rozwoju dziecka już od pierwszych dni jego życia. Dziecko słuchając wierszyków czytanych przez rodziców uczy się reguł języka oraz odbierania rytmu i intonacji głosu osób znajdujących się w jego otoczeniu, a poznając często występujące w rymowankach wyrazy dźwiękonaśladowcze łatwiej zaczyna samodzielnie mówić. Należy pamiętać o prawidłowym akcentowaniu, intonacji oraz o tym, aby w trakcie czytania starannie wymawiać wyrazy, ponieważ ma to ogromny wpływ na rozwój mowy dziecka, które uczy się przez naśladowanie osób ze swojego najbliższego otoczenia.

Witold Sz wajkowski, który jest autorem wielu książek zawierających rymowanki dla dzieci, uważa, iż rymowanki odgrywają szczególną rolę w kształceniu u dzieci świadomości dźwiękowej warstwy mowy, niezbędnej dla rozwinięcia umiejętności nauki czytania i pisania, wzbogacają słownictwo, oraz sprzyjają utrwalaniu znaczenia słów w różnych kontekstach.

Warto zaznaczyć, iż czytanie dzieciom wierszyków i rymowanek buduje więź między dorosłym a dzieckiem, które ma świadomość tego, że ktoś chce z nim spędzić czas i jest dla kogoś ważnym.

Należy zwrócić uwagę na to, iż nie tylko czytanie rymowanek ale też ich tworzenie ma ogromny wpływ na rozwój dziecka. Zabawa w rymy (czyli powtórzenia jednakowych lub podobnych układów brzmieniowych w zakończeniach wyrazów zajmujących ustaloną pozycję w obrębie wersu (w poezji) lub zdania) poszerza wiedzę i świadomość językową, stymuluje zdolności językowe, kształtuje nowe umiejętności i dostarcza dużo kreatywnej zabawy. W przypadku zajęć logopedycznych tworzenie rymowanek jest bardzo pomocne w utrwalaniu prawidłowej wymowy poszczególnych głosek, wzbogaca słownictwo, rozwija funkcje słuchowe, twórczą aktywność językową, pamięć. Ponadto rymowanki poszerzają wiedzę z różnych dziedzin oraz sprawiają dziecku dużo radości i wprawiają w pogodny nastrój.

Przykładowe scenariusze zajęć

Scenariusz I

Temat: *Utrwalenie prawidłowej wymowy głoski sz w rymowankach logopedycznych*

Forma pracy : zajęcia grupowe

Czas trwania zajęć : 45 min.

Cele ogólne:

- utrwalanie prawidłowej artykulacji głoski sz
- wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia.

Cele szczegółowe:

- poszerzanie słownictwa czynnego ucznia;
- kształtowanie wrażliwości słuchowej,
- usprawnianie prawidłowego funkcjonowania narządów artykulacyjnych i oddechu;
- kształtowanie umiejętności koncentracji, skupiania uwagi na zadaniu;

Środki dydaktyczne:

- gra logopedyczna usprawniająca oddech- turbinka logopedyczna,
- zestaw wyrazów
- karta pracy

Metody:

- oglądowa - pokaz ilustracji, pokaz czynności,
- praktycznego działania - ćwiczenia, gry, zabawy,
- słowna – instrukcje słowne, rozmowa,

Metody logopedyczne:

- ćwiczenia usprawniające narządy mowy (język i wargi),
- ćwiczenia oddechowe
- ćwiczenia artykulacyjne

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

I. Część wstępna

1. Przywitanie uczniów.
2. Przeprowadzenie krótkich ćwiczeń usprawniających oddech - wykorzystanie turbinki logopedycznej.
3. Przeprowadzenie ćwiczeń usprawniających funkcjonowanie aparatu artykulacyjnego - wykorzystanie kart Mimic- zabawy z buzią.

II. Część właściwa

1. Uczniowie otrzymują karty pracy. Ich zadaniem jest połączenie w pary wyrazów które się rymują.
2. Uczniowie otrzymują zestawy wyrazów z głoską Sz
Szum, szopa, szafa, szachy, szabla, szalik, szyba, szynka, szyja, szelki, szypułka;
Szpada, szpital, szkoła, szpilka, szpadel, szkoda, szklanka, szkło, szkielet, szmatka;
Uszy, paluszek, koszula, poszewka, kasza, maszyna, ptaszek, wujaszek, kieszeń;
Podeszwa, myszka, biszkopt, puszka, mieszkanie, kasztan, poduszka, większy, lepszy;
Kapelusz, Mateusz, kosz, gulasz, Łukasz, mysz, tusz, klosz, plusz;

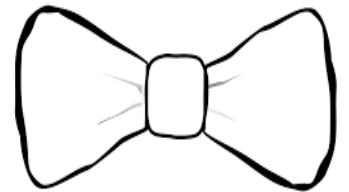
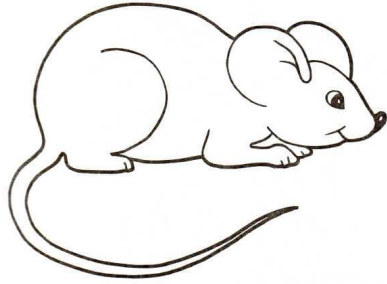
Każdy uczeń próbuje znaleźć rym do danego wyrazu. Logopeda zapisuje propozycje uczniów, następnie uczniowie wraz z logopedą tworzą krótkie rymowanki z wyrazami zawierającymi głoskę sz.

III Część końcowa

1. Podsumowanie zajęć i podziękowanie uczniom za udział w zajęciach, pochwalenie za wykonaną pracę.
2. Zadanie domowe: wykonanie ilustracji do utworzonej rymowanki.
3. Pożegnanie uczniów

KARTA PRACY

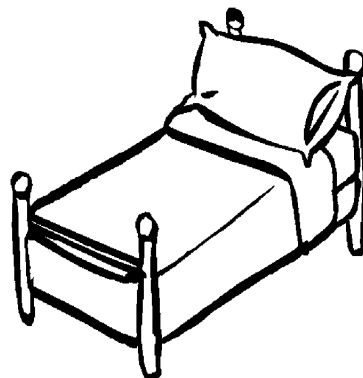
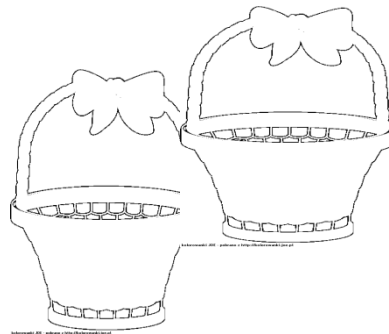
Połącz w pary te obrazki, których nazwy rymują się.

shutterstock · 16453422

shutterstock · 164534225

kolorowanki.joe - pobrano z <http://kolorowanki.joe.pl>

Scenariusz II

Temat: *Tworzymy rymowanki z głoską R*

Forma pracy : zajęcia grupowe

Czas trwania zajęć : 45 min.

Cele ogólne:

- utrwalanie prawidłowej realizacji głoski R
- wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia.

Cele szczegółowe:

- wzbogacanie słownictwa czynnego ucznia;
- usprawnianie prawidłowego funkcjonowania narządów artykulacyjnych i oddechu;
- kształtowanie umiejętności koncentracji, skupiania uwagi na zadaniu;
- wzbogacanie słownictwa
- rozwijanie kreatywności
- rozwijanie wrażliwości słuchowej

Środki dydaktyczne:

- dmuchajka,
- karta ćwiczeń

Metody:

- oglądowa - pokaz ilustracji, pokaz czynności,
- praktycznego działania - ćwiczenia, gry, zabawy,
- słowna – instrukcje słowne, rozmowa,

Metody logopedyczne:

- ćwiczenia usprawniające narządy mowy (język i wargi), oddech,
- ćwiczenia artykulacyjne

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

I. Część wstępna

4. Przywitanie uczniów.
5. Przeprowadzenie krótkich ćwiczeń usprawniających oddech - wykorzystanie dmuchajki logopedycznej.
6. Przeprowadzenie ćwiczeń usprawniających funkcjonowanie aparatu artykulacyjnego - powtarzanie zbitek spółgłoskowych:

wolno t t t t t szybko ttttt

wolno d d d d d szybko ddddd

wolno t d t d t d szybko tdttdt

wolno t d n t d n t d n szybko tdntdntdn

II. Część właściwa

Uczniowie otrzymują karty pracy. Ich zadaniem jest nazwanie obrazków oraz pokolorowanie tylko tych, w nazwie których występuje głoska R. Następnie każdy z uczniów znajduje rym do tych wyrazów. Po zapisaniu rymujących się wyrazów uczniowie wraz z logopedą tworzą krótkie rymowanki utrwalające prawidłową wymowę głoski R.

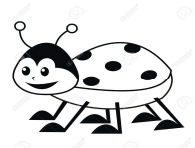
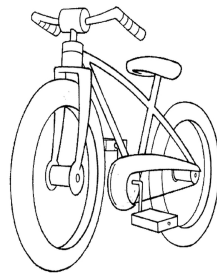
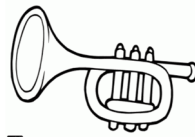
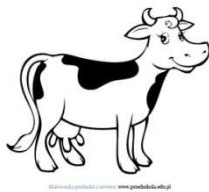
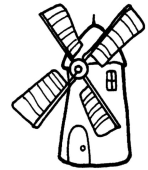
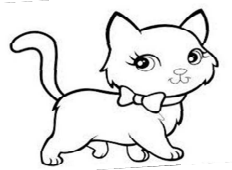
III Część końcowa

1. Podsumowanie zajęć i podziękowanie uczniom za udział w zajęciach, pochwalenie za wykonaną pracę.
2. Zadanie zadania domowego: Ćwiczenie prawidłowej wymowy głoski R- czytanie rymowanek
3. Pożegnanie uczniów

KARTA PRACY

1. Nazwij obrazki.

2. Pokoloruj tylko te, w nazwie których występują głoska R.

Ewaluacja

Ewaluacja polega na ocenie wartości programu na podstawie określonych kryteriów.

Celem ewaluacji jest poznanie opinii osób uczestniczących w realizacji programu (uczniów, rodziców i nauczycieli) na temat efektywności podejmowanych działań oraz zaplanowanie dalszych działań związanych z realizacją programu.

Narzędziami badawczymi wykorzystywanymi w procesie ewaluacji będą:

- ankiety dla rodziców i uczniów i nauczycieli,
- zapisy w dzienniku zajęć specjalistycznych logopedycznych,
- semestralne sprawozdania z pracy logopedy szkolnego.

Wynikiem ewaluacji programu będzie sporządzenie raportu ewaluacyjnego, którego wnioski posłużą do oceny skuteczności programu oraz pozwolą sformułować wnioski dotyczące dalszej terapii logopedycznej.

Literatura

Chmielowska Elżbieta, *Zabawy logopedyczne i nie tylko*, Kielecka Oficyna Wydawnicza „MAC”, Kielce 1996

Cieszyńska Jagoda, Korendo Marta, *Wczesna interwencja terapeutyczna. Stymulacja rozwoju dziecka. Od noworodka do 6 roku życia*, Kraków 2007

Demel Genowefa, *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*, WSiP 2005

Jastrzębowska Grażyna, Gałkowski Tadeusz, *Logopedia. Pytania i odpowiedzi*, Opole 2003

Kozłowska Kinga, *Wady wymowy możemy usunąć*, Kielce 1998

Lichota Edyta, *Terapia wad wymowy*, Oficyna wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005

Skorek Ewa Małgorzata, *Oblicza wad wymowy*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001

Skorek Ewa Małgorzata, *Z logopedią na Ty- podręczny słownik logopedyczny*, Warszawa 2009

Styczek Irena, *Logopedia*, PWN 1981

Szwajkowski Witold, *Pomoce dydaktyczne i rymowanki edukacyjne w nauce matematyki*

<http://notatkii.pl/12/4707/szwajkowski,rymowanki.php>

<https://pl.wikipedia.org/>

<https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PU3760>